

30-May, 2026-yil

KIBERXAFSIZLIK NIMA VA NIMA UCHUN MUHIM?

Rashidov Ruslan Abdurauf o’g’li

*O’zbekiston davlat jahon tillari universiteti,
Xalqaro jurnalistika fakulteti 4-kurs talabasi.
Ruslanrashidov010@icloud.com*

Annotatsiya: Mazkur maqolada kiberxavfsizlik tushunchasi, uning zamonaviy jamiyatdagi o’rni hamda raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan bog’liq tahdidlar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Internet va axborot texnologiyalarining keng qo’llanilishi natijasida kiberjinoyatlar sonining ortib borayotgani statistik ma’lumotlar asosida yoritiladi. Shuningdek, sun’iy intellekt, bulutli texnologiyalar va raqamli iqtisodiyot sharoitida axborot xavfsizligini ta’minlashning dolzarb masalalari ko’rib chiqiladi. Tadqiqot davomida xalqaro tashkilotlar hamda olimlarning fikrlariga tayangan holda kiberxavfsizlikning iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy ahamiyati ochib beriladi. Maqola yakunida kiberxavfsizlikni kuchaytirish bo’yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so’zlar: kiberxavfsizlik, axborot xavfsizligi, kiberjinoyat, sun’iy intellekt, ma’lumotlar himoyasi, raqamli texnologiyalar, internet xavfsizligi.

Abstract: This article scientifically analyzes the concept of cybersecurity, its role in modern society, and the threats associated with the development of digital technologies. The increasing number of cybercrimes as a result of the widespread use of the internet and information technologies is discussed based on statistical data. In addition, current issues of ensuring information security in the context of artificial intelligence, cloud technologies, and the digital economy are examined. The study, based on the opinions of international organizations and scholars, reveals the economic, political, and social significance of cybersecurity. At the end of the article, recommendations for strengthening cybersecurity are provided.

Keywords: cybersecurity, information security, cybercrime, artificial intelligence, data protection, digital technologies, internet security.

Аннотация: В данной статье научно анализируется понятие кибербезопасности, её роль в современном обществе и угрозы, связанные с развитием цифровых технологий. Рост числа киберпреступлений в результате широкого использования интернета и информационных технологий рассматривается на основе статистических данных. Также рассматриваются актуальные вопросы обеспечения информационной безопасности в условиях искусственного интеллекта, облачных технологий и цифровой экономики. На основе мнений международных организаций и учёных раскрывается экономическое,

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-May, 2026-yil

политическое и социальное значение кибербезопасности. В конце статьи представлены рекомендации по усилению кибербезопасности.

Ключевые слова: кибербезопасность, информационная безопасность, киберпреступность, искусственный интеллект, защита данных, цифровые технологии, интернет-безопасность.

KIRISH

XXI asr “raqamli texnologiyalar asri” sifatida insoniyat taraqqiyotida yangi bosqichni boshlab berdi. Internet, mobil qurilmalar, sun’iy intellekt va bulutli texnologiyalar inson hayotining barcha sohalariga kirib bordi. Bugungi kunda davlat boshqaruvi, bank tizimi, sog‘liqni saqlash, ta’lim va biznes faoliyati asosan raqamli platformalar orqali amalga oshirilmogda. Biroq texnologik taraqqiyot bilan bir qatorda kiberxavf va kiberjinoyatlar ham ortib bormogda.

Jahon Iqtisodiy Forumi ma’lumotlariga ko’ra, so‘nggi yillarda kiberhujumlar soni keskin oshgan bo‘lib, tashkilotlarga nisbatan haftalik hujumlar soni 2021-yildagi 818 tadan 2025-yilda 1984 tagacha yetgan. Shu sababli kiberxavfsizlik bugungi kunda davlatlar va tashkilotlar oldidagi eng dolzarb masalalardan biriga aylangan.

Mashhur amerikalik mutaxassis Bryus Shnayerning fikricha: “Kiberxavfsizlik faqat texnologiya emas, balki jarayonlar, boshqaruv va inson omilining uyg‘unligidir.” Ushbu fikr kiberxavfsizlikning ko‘p qirrali tizim ekanini ko‘rsatadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda ilmiy tahlil, statistik ma’lumotlarni solishtirish, kuzatish va manbalarni qiyosiy o‘rganish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini xalqaro tashkilotlar hisobotlari, ilmiy maqolalar hamda axborot xavfsizligi bo‘yicha mutaxassislarning qarashlari tashkil etdi.

Statistik ma’lumotlar asosan IBM Security, World Economic Forum hamda zamonaviy akademik tadqiqotlardan olindi. Tadqiqot davomida kiberxavfsizlikka ta’sir qiluvchi omillar iqtisodiy, texnologik va ijtimoiy jihatdan kompleks ravishda tahlil qilindi.

Kiberxavfsizlik tushunchasi;

Kiberxavfsizlik — bu kompyuter tizimlari, tarmoqlar, dasturlar va ma’lumotlarni noqonuniy kirish, hujum yoki buzilishlardan himoya qilish jarayonidir. U axborotning maxfiyligi, yaxlitligi va mavjudligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Bugungi kunda kiberxavfsizlik quyidagi yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

Tarmoq xavfsizligi;

Ma’lumotlar xavfsizligi;

Bulutli texnologiyalar xavfsizligi;

Mobil qurilmalar xavfsizligi;

Sun’iy intellekt asosidagi himoya tizimlari.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-May, 2026-yil

Mutaxassislarning fikricha, kiberxavfsizlikning eng zaif nuqtasi texnologiya emas, balki inson omilidir. Ko‘plab hujumlar phishing, soxta havolalar va foydalanuvchi xatolari orqali amalga oshiriladi.

Zamonaviy kiberxavflar

Raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan kiberjinoyatlarning yangi shakllari paydo bo‘ldi. Jumladan:

phishing hujumlari;

ransomware;

ma’lumotlar o‘g‘irlanishi;

sun’iy intellekt yordamidagi kiberhujumlar;

deepfake texnologiyalari.

World Economic Forum hisobotida sun’iy intellekt kiberxavfsizlikdagi eng katta o‘zgarish omili sifatida ko‘rsatilgan bo‘lib, respondentlarning 94 foizi AI texnologiyalari kiberxavflarni kuchaytirayotganini ta’kidlagan.

2024-yilgi IBM hisobotiga ko‘ra, dunyo bo‘yicha bitta ma’lumotlar buzilishining o‘rtacha qiymati 4,88 million AQSh dollariga yetgan. Bu oldingi yilga nisbatan 10 foizga yuqori ko‘rsatkichdir. Bundan tashqari, tadqiqotlarda sog‘liqni saqlash va moliya sohalari eng ko‘p kiberhujumlarga uchrayotgani qayd etilgan. Chunki ushbu tarmoqlarda maxfiy ma’lumotlar hajmi katta hisoblanadi.

Sun’iy intellekt va kiberxavfsizlik

Sun’iy intellekt kiberxavfsizlikda ikki tomonlama rol o‘ynaydi. Bir tomondan, AI yordamida tahdidlarni tez aniqlash va hujumlarni avtomatik bartaraf etish imkoniyati yaratilmoqda. Ikkinchi tomondan esa, kiberjinoyatchilar ham AI texnologiyalaridan foydalanib murakkab hujumlarni amalga oshirmoqda.

IBM tadqiqotlariga ko‘ra, AI va avtomatlashtirilgan xavfsizlik tizimlaridan foydalangan tashkilotlar zarar miqdorini o‘rtacha 2,2 million dollargacha kamaytirishga erishgan.

2025–2026-yillarda AI asosidagi hujumlarning keskin ortgani kuzatilmoqda. Ayrim tadqiqotlarda sun’iy intellekt yordamida fishing xabarlar va zararli dasturlar avtomatik yaratilayotgani qayd etilgan.

Kiberxavfsizlikning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati

Kiberxavfsizlik nafaqat texnologik, balki iqtisodiy va siyosiy xavfsizlik masalasiga ham aylangan. Kiberjinoyatlar bank tizimi, davlat boshqaruvi va xalqaro iqtisodiyotga katta zarar yetkazmoqda.

Ilmiy tadqiqotlarga ko‘ra, global kiberjinoyatlar natijasidagi iqtisodiy zarar yiliga taxminan 500 milliard dollarga baholanmoqda.

arXiv

Shuningdek, kiberxavfsizlik qonunlarining kuchli bo‘lishi bank tizimi barqarorligini oshirishga xizmat qilishi ilmiy asoslangan.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-May, 2026-yil

Bugungi kunda davlatlar milliy kiberxavfsizlik strategiyalarini ishlab chiqmoqda. Chunki axborot xavfsizligi davlat suverenitetining muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda.

Natija va muhokama

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar rivojlangan sari kiberxavflar ham murakkablashib bormoqda. Ayniqsa, sun’iy intellekt asosidagi hujumlar, ma’lumotlar o‘g‘irlanishi va ransomware tizimlari global xavfsizlikka jiddiy tahdid tug‘dirmoqda.

Tadqiqot davomida quyidagi muammolar aniqlandi:

Aholining kiberxavfsizlik bo‘yicha bilim darajasi yetarli emas;

Ko‘plab tashkilotlarda xavfsizlik tizimlari eskirgan;

Mutaxassislar yetishmovchiligi mavjud;

AI texnologiyalarining noto‘g‘ri qo‘llanishi xavfni oshirmoqda.

Shu bilan birga, zamonaviy himoya tizimlari, sun’iy intellekt asosidagi monitoring hamda xalqaro hamkorlik kiberxavflarni kamaytirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qilmoqda.

Mutaxassislar fikricha, kelajakda kiberxavfsizlik iqtisodiyotning ajralmas qismiga aylanadi va har bir davlat raqamli himoya infratuzilmasini rivojlantirishga majbur bo‘ladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kiberxavfsizlik zamonaviy axborotlashgan jamiyatning eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Raqamli texnologiyalar insoniyat hayotini yengillashtirayotgan bo‘lsa-da, ular bilan bog‘liq xavf va tahdidlar ham ortib bormoqda.

Kiberjinoyatlar iqtisodiyot, davlat boshqaruvi va oddiy foydalanuvchilar uchun katta xavf tug‘diradi. Shu sababli kiberxavfsizlikni ta’minlash faqat texnik mutaxassislarning emas, balki jamiyatning umumiy vazifasiga aylanishi zarur.

Kelajakda:

kiberxavfsizlik bo‘yicha ta’limni kuchaytirish;

sun’iy intellekt asosidagi himoya tizimlarini rivojlantirish;

xalqaro hamkorlikni kengaytirish;

yoshlarning raqamli savodxonligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Faqat shundagina raqamli jamiyat xavfsiz va barqaror rivojlanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. World Economic Forum. Global Cybersecurity Outlook 2025. Geneva, 2025.
2. IBM Security. Cost of a Data Breach Report 2024. IBM Corporation, 2024.
3. Bruce Schneier. Data and Goliath. W.W. Norton & Company, 2015.
4. Lukošiušė K., Halstead J., Righetti L. Global Cybercrime Damages: A Baseline for Frontier AI Risk Assessment. 2026.
5. Cumming D., Nguyen M., Pham A.V., Samarasinghe A. Banking System Stability: A Global Analysis of Cybercrime Laws. 2025.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-May, 2026-yil

7. Gracy S.S. A Global Analysis of Data Breaches from 2004 to 2024. 2025.
8. Statistik ma’lumotlar va xalqaro hisobotlar: World Economic Forum